

Քրիստոնեական ամսագրան

**ՄԱՅՐ ԱՌՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄԵԿԱԿՈՒՄԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՄԱՐԱՌԱՌԵՐՈՒ**

ԸՆԴՈՒԽԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՇԱՐԱՆՈՒՄ ԱՄԵՆԱՅՆ Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց

15 հունիսի

ՀԲԸՄ «Ամբարնիկ» սկստուական բանակումի մասնակիցներին

ԼՍՍՏՀՀ Գարեգին Բ Շալա-
տյան Պատրիարքը և Ամենայն Հայոց
Կաթողիկոսն ընդունեց Հայկական
բարեգործական ընդհանուր փոխաշխատանքի
սկստուական բանակումի
150 մասնակիցներին՝ Հայաստան-
ից, Ամերիկայից Միացյալ Նահանգնե-
րից և Միդիայից:

17 հունիսի

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ըն-
դունեց Լիոնի քաղաքացիներ ժերար
Կոլլին:

Քաղաքացիներ ժերար Կոլլինը
Հորիզոնական հայտնեց ջերմ
ընկերության համար՝ Լեզվով, որ իր
համար մեծ ուրախություն է Հայաս-
տան պատկերել: Քաղաքացիներն ուրա-
խություն արտահայտեցին երկու
ժերարիկների բարեխաղությունը միջ-
երկրային, Մշակութային և հոգեբու
բորոններով:

Հանդիմանալով Վեհափառ Հայրա-
նեցի գոհունակություն հայտնեց, որ
Հայաստանի և Ֆրանսիայի միջև հա-
րաբերություններն ամենաբարձր մա-

29 հունիսի

Լեհաստանի Հանրապետության նախագահին

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Լեհաստանի
Նախագահ Բրոնիսլավ Կոմորովսկուն՝ ուղեկցությամբ ՀՀ
արտաքին գործերի նախարար Էդվարդ Տարաբայանին:
Հանդիմանալով երկու Լեհաստանում ՀՀ աղանակով
և լիարժեք դեմագոգ Մշտո Գալուշին և Հայաստանում Լե-
հաստանի Հանրապետության արտակարգ և լիարժեք
դեսպան Շոխադ Ուշինսկին:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն, ողջունելով Լեհաստանի
Նախագահի այցը հայոց հոգեբու Լեհաստան, անդրադար-
ժավ Հայ Մայրենական Եկեղեցու ղեկավարությունը
հայ ժողովրդի կյանքում, Եւջեյ, որ ցրիտական համա-
պատկեր և արժեքներն են հիմք կազմում այն և լեհ ժողո-
վորների դարձավ բարեխաղություն, որի պատճառով
Լեհաստանի ընթացքում հայրերիկները տարբեր հավանաբան-
ներում ապաստան են գտել հավանաբան երաբար ին ժո-
ղովրդի Կրիստոսի երկրում: Վեհափառ Հայրապետը, ի-
նչպես Լեհաստանի նախագահի, շնորհակալություն հայտ-
նեց Լեհաստանի իշխանություններին և ժողովրդին՝ այս-
պես եւ լեհախալ համայնքի նկատմամբ ցուցաբերվող բա-
րասիրտ և վերաբերմունքի և աջակցության համար:
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նաև գոհունակությամբ
հայտնեց Հայաստանի և Լեհաստանի միջև փոխադարձ-
բարեկամության առաջնի սերտագրման և տարբեր ոլորտ-
ներում համագործակցության զարգացման արժիքով:
Լեհաստանի նախագահը ուրախություն հայտնեց Մայր
Կթողում գտնվելու արժիքով, անդրադարձավ հայ համա-
նակին:

Հանդիմանալով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:
Մեծապես կարեւորելով նման բա-
նակումների կազմակերպումը՝ Վե-
հափառ Հայրապետը Լեւջե, որ դրանք
պիտի կատարեն ոչ միայն բնութան
նկատմամբ պաշտած վերաբերմուն-
քի դաստիարակմանը, այլև երիտա-
սարդների հոգեբու ապրումի զորաց-
մանը ընկալելու և տեսնելու Աստու-
նեղվարություն արդյունքության մեջ:
«Աստու նախադրությամբ՝ հավելեց
Նորին Սրբությունը՝ երիտասարդնե-
րի հոգեբանից ներս պիտի առատա-
նա սերս ևս Հայրենին, առաւել գո-
հուն ևսն ազգային ոգին և ազգա-
յին ինքնության գիտակցությունը»:

Վերջում Նորին Սրբությունը գրու-
ցեց պատմությունի հետ նրանց առա-
րայից, ապա բարի և հաջող կեցու-
թյուն մարդեց երիտասարդներին
Հայրենիքում:

Կոնի խաղաղադեսին

Կաթողիկոսի վրա են զարգացում, իսկ
տարբեր քաղաքների միջև կապերը
ներստանում են և ձեւավորվում են
համագործակցության նոր հեռանա-
լիքներ: Նորին Սրբությունը նաև ու-
րախությամբ վերաբերեց Ֆրանսիա կա-
տարած հովվականության այցի ըն-
թացքում իր ունեցած հանդիպումը
Լիոնի քաղաքացիների հետ:

Հորդից ընթացքում խոսվեց նաև
Հայոց զերախաղության հասայանի
խնդրի մասին: Կայ անշուշտար Նորին
Սրբությունը երախտագիտություն
հայտնեց Ֆրանսիայի ժողովրդին և իշ-
խանություններին՝ զերախաղաբու-
նից հետո հայ ժողովրդի գազակներին

ընդունելու և նրանց կապեր կերակու-
րակերպելու և երկրի կյանքին լիար-
ժեք մասնակցության իմարդավորու-
թյուններ ընկերելու համար: Վեհափառ
Հայրապետը հավելեց, որ հայ ժողո-
վորը շարունակելու է հեռանալով մի-
ւել զերախաղության հասայանը,
որպեսզի արդյունքները հարկանա-
լի, և նման ոգի այլևս երբեք տեղ
չգտնի մարդկության կյանքում:

Հանդիմանալով ամբարին Ամենայն
Հայոց Կաթողիկոսը մարդեց, որ երկու
երկրների և ժողովրդների հարաբե-
րություններն ամրոր և ակնխաղալ
են ծառայել մարդկության խաղաղու-
թյան և բարոյություն:

Ինչ կարեւոր դերակատարությունը Լեհաստանի կյանքում,
ընդգեց, որ Լեհաստանը պեղեց Եւստիպի համագործակ-
ցության զարգացման և իրեն նախախնայության նախապա-
րուք երկրի՝ գորակից ինչ Հայաստանի եւրոպական Մ-
րեւելյան գործընկերության ծրագրի շրջանակներում:
Խոսվեց նաև Հայ Մայրենական Եկեղեցու
նկատմամբ Հայաստանի մասին:
Հանդիմանալով ներկա ինչ Մայր Աթոռի միջեկեղեցական
հարաբերությունների բարձր պատասխանատու Տ. Հո-
սիաբերդուկյանի բարձր պատասխանատու Տ. Հո-
սիաբերդուկյան և Լեհաստանի հայ համայնքի
հոգեբու հովիվ Տ. Տաճատ արեւո Շատուրյանը:

Սուրբ Կաթողիկոսի վերափոխման տոնը

Ս. Աստվածածին
վերափոխման տոն-
ըն Հայաստանյայց
Եկեղեցու հիկե
տաղավար տոնե-
րից է: Այն տոնում
ենք օգոստոսի 15-
ի մուտան կրոն-
կի օրը (այս տարի՝
օգոստոսի 14-ին):

Բրիտունեա-
կան եկեղեցու
բազում սրբերի
շարքում առանձ-
նակի դերակա-
տարություն ունի
սուրբ Տրիփամ-
բի՝ որպես ան-
պարկիակ մարդու-
թյան, անարդու-
թյան, անարդու-
թյան, սիրու
հավատի մարմ-
նացում և նաև որպես Աստուծո ի արարածների միջև անկրկնելի
բարեխաղ: Մշիարարում ծնված կանանցից նա միակն էր, ու զե-
պալ պատկեր և բախտ ու փնակված ինկելու Աստուծո Միածին Որդու
մայրը, ասել է թե՛ մասնակցել մարդու կրկնության Աստուծո ծնա-
լին: Նուստի պատասխանել էր Չարիտա Մ Չառեցին (855-876) այսպես
է ընդգրկվում Տրիփամբի: «Մ. Կոստյան Կեղեցի (855-876) այսպես
նրեղը՝ խախտալիքներ, մարդուկներն և վարդապետները և մի-
ւել քան իշխանություններն ու պետությունները, սերունդներն
ու բերդները, ավելի էր քան ծնողացե, քան երկային քոյուր
գործեց: Չիջում է միայն Մարդին՝ Անեղ Բնությանը, գերազանց
և աներեխայ Աստվածությունը»:

Մեր Տեր Հիսուս Բրիտունի խաչելությունից հետո Աստվա-
ծամայր, Իր Որդու կամքին հնազանդ, շուրջ 15 տարի արպեց
Հոյակապ Աստվածաբան առաջալի խնամածություն և ներքո:
Իսկ Տրիփ Խաչարածուից հետո Աստվածամոր կյանքն անցնում
է ճգնության, պահից և արդրեց մեջ: Գողգոթա կատարած իր
անցելություններից մեկի ժամանակ նրա առջե հայտնվում է
Փարիզի հոյեւրակապետը, ով ավելեց իր նաև Բրիտունի
ծնունդը, և հայտնում, որ երեք օր հետո Տրիփամբը երկրային
աշխարհից փոխարդվելու է երկնային երուսաղեմ: Վերադա-
նին Աստվածամայրը հավաքվում է ազգակցներից, հավատա-
ցույ կանանց, ապա նաև առաջալիքների, ովքեր այդ օրերին
բարոյաբան էին մեկնել տարբեր վայրեր, և հայտնում հոյե-
տակից իմացություն:

Ըստ «Հայագրություն»՝ Հոյակապն առաջալի, ով տախտիկ
մեկնելով Տրիփամբը, Կարոյում է նրա պատկերը՝ որպես Խրիստա-
նություն ինկելու բաժանման: Տրիփամբը խաչակրում է այն,
հարու ընեցին, բարձր աղոցները և Որդուց խնդրում, որ Լա
դրա միջոցով մարդկանց բժշկության պարզելու բոլոր հիվանդու-
թյուններից և ցավերից: Տախտիկ վրա ողորկվում է Տրիփամբ
կերտանալի պատկերը:

Վերադառնալով այն ժամը, երբ պեղեց և կատարելու նրա՝
երկրից երկնից փոխարդում: Մաքցաները շրջապատել են այն
գաղաղալի մահիցը, որում ընկողմներ էր Որդուց խնդրում, որ Լա
դրա միջոցով մարդկանց բժշկության պարզելու բոլոր հիվանդու-
թյուններից և ցավերից: Տախտիկ վրա ողորկվում է Տրիփամբ
կերտանալի պատկերը:

Երբ հանդիմանալով թափորը, սուր առաջալիքների ու նրա հա-
վատացանքների ուղեկցությամբ, մահիցը տախտում է փոխ գե-
տնան, հանկարծ երկրում էր ընդարձակ, լուսավալ և պա-
կածե անա զոյացավ և մեկեց ուղեկցել թափորը:

Սուրբ Աստվածածնի վերափոխման տոնը

Սկզբից էջ 1

Երուսաղեմի անհավատ բնակիչները, բազման թափոնի անստոր փառաբերությամբ զարմացած են հատկապես Քիստի մարդ տված մեծարանքի հանդեպ չարացած, նաեւ հրեա բախակալաւորների դրոմամբ, կանխեմով ինք թափորը ցրել: Յուզված ու գրգռված ամբոնն ու զինվորները նետով ու զինքով արհեստների կոլոնը, բայց այդ պահին ամպն ինքն ու երեքն ու ասե պարանջի նման շրջապատում թափորը: Յետախնդրողները շատերը կորստում են, մյուսները չնայած լույս են երեքի ու քայերի ձայները, սակայն ոչինչ են տեսնում: Այս հրաշքերին հետեւում է եւս մեկը, հրեա մի քանիսն տապալելու մտադրությամբ ընկնում է դազովի վրա, սակայն դաշտին ղեկավար նրա ձեռքերը արժանակները կտրվում են և մյուս խաղաղին կայծ: Մարտաված քանիսն, դարձյալ զգալով ու ներում հայեցելով, խնդրում է Պետրոսին՝ օգնել իրեն: Պետրոսը հապաղում է քանիսն անհեղինակ զգուշանալ ու քոշովն լրս ձեռքերը, որից հետո քանիսն միանում է քրիստոնյաներին ու միկնե մահ նկիրվում Զրիստոսին ծառայելուն:

Միայն Գեթեմանի հասնելով՝ սբ Կույսի մարմինն ամիոդեցին քաղաքում է մուտքը մի հսկա քարով ծածկեցին:

Այս դեպքերին էլ մասնակցում Բարթողիմեոս առաքյալը, բացակայում էր Երուսաղեմից: Նա տեղ է հասնում միայն չորրորդ օրը եւ մյուս առաքյալների խնդրում՝ քաջէ Տրիսմար գերեզմանը, որպէսզի ինքն էլ կարողանա վերջին անգամ տեսնել Սրան եւ միխթարով: Առաքյալները, ընդառաջելով Սրա խնդրանքին, քաջում են գերեզմանը եւ զարմանքով տեսնում, որ Աստվածամոր մարմինն այնտեղ է: Տրիսմար կենդանագիր պատկերը հասնում են Բարթողիմեոս առաքյալին, որպէսզի նա միխթարով դրանով էր որ հետ տան իսկ երկիրը, ուր պետք է քաղաղության մեկնել: Բարթողիմեոս առաքյալը Տրիսմար պատկերն որ հետ բերում է Պալատին եւ տեղադրում Անժեռացաց զավադի Պարսկաց քաղ կոչվող վայրում: Ըստ Առաքյալ իրենցանց՝ այստեղ Աստվածածնի անունով եկեղեցի է կառուցվում, ուր էլ հետագայում դառնում է Չոյաց վանք անունը կրող կուսանոցը:

Խաղողօրհնէվ

Յին Ռիւստում տաղավա առաջին բերքը տալովով էր տաճար եւ ընծայվում Սատոն: Պալատինայց Սոնաբնական եկեղեցին օրհնության համար, որպէս այգեքաղի երեսփայրը, խախապատվութիւն տալիս է խաղողին: Աշխարհակործան ջիւղերեցից հետո Նոյ նահապետն Արարտուն լեռան տարողոյի դաշտավայրում այգի է տնկում եւ խաղողագործութեամբ զբաղվում: Այդ ժամանակից էլ վեր խաղողը դառնում է Արարտայան դաշտավայրի գարը, համարվում պտուղներից ազնվագույնը եւ կոչվում պտուղ արաշ:

Մեր Տէրն ինքն իրեն նմանեցել է խաղողին. այն խորհրդապատկերն է Նաեւ սուրբ Աստվածածնի, խորհրդակնիչը քրիստո-

սահաստատ Սուրբ եկեղեցու: Այս առումով Աստվածածնի վերափոխման տոնն օրը, Սուրաբացի հետո, մեր եկեղեցում կատարվում է խաղողօրհնէվ արարողությամբ: Նախ՝ եղովում է «Փառք սուրբ խաչի» շարաղակը, ապա կարգավորվում են հատվածները՝ Գրեցի, արևոտներն՝ Ներսէ Շորիայի՝ խաղողի օրհնության համար գրված արղը: Արարողութեան խնդրվում է Աստուծ օրհնութիւնը՝ նկիրաբերվող խաղողի ողկույթներն ու ճաշկատելի համար:

Ինչպես որոնք ին կենարաղ իրողով աճեցնում ու հասունացնում է ողկույթները, նույնպէս եւ Քանն Աստված էր սուրբ խաղողի կազմեց ու անճառապան կազմեցի որ Աստվածութեանը: Ինչպէս խաղողն էր պտուղների արարան գինով, մարդկանց ուրախարար ու խաղողից իրող էր տալիս, նմանապէս եւ Աստվածածնի ինչ դասարար Ողկույթը՝ Զրիստոսը, որ արղին է եւ պաղգեւում քրիստոնյաներին, ինչ տղան է, քաղաքար ու եկեղեցի, հավիտենական կյանքի պատճառ:

Խաղողօրհնէվն առիաատաբար Սատուղ մարդուն պարզեւած բոլոր տեսակներով պտուղների օրհնութիւնն է:

Պտուղների օրհնության այս կարգը խաղողով է Նաեւ քրիստոնեական մյուս եկեղեցիներում, ուր օրհնվում են տարաբնույթն անաւածայեան բնորոշ պտուղներն:

Ռուզաննա ԱՐՈՅԱՆ

Վ.Կարապետյանը Աստվածաշնչի ուսուցման դարձընթացների մասնակիցներին

Յուլիսի 18-ին, Մայր Աթոռ Սուրբ Եջմիածնում, Ն.Ս.Ս.Տ.Տ. Գաբրէիւն Ե Ճարադպոս Պատրիարք եւ Ամենայն Պաշտօնաւոր խաղողիկաւորութեամբ տեղի ունեցող Աստվածաշնչի ուսուցման դարձընթացների ավարտական վկայականների բաշխման արարողութիւնը:

Պալատինում Աստվածաշնչային ընկերության կողմից կազմակերպված այս դարձընթացների մասնակցը է 110 անձ՝ Երեսին համալսարանի դպրոցների ուսուցիչներ, պետական բուհերի ուսանողներ եւ Մայր Աթոռի Զրիստոնեական դաստիարակության կենտրոնի աշխատակիցներ:

Կասեթացների մասնակիցներին ողջունեց Պալատինում Աստվածաշնչային ընկերության տնօրէն Տ. Եզկիւնի. «Պետրոսյանը՝ համառոտ տեղակայանքով դասընթացների ընդհանուր պատկերն ու նպատակը: Սրբազան խաղող ընդգծեց, որ Սբ Գրիգը խարտան է մեկնութեան եւ սերտութեան կարիք ունի, եւ մեր հասարակութիւնն այսօր են պայանսել ինքնեցեղուն եւ ընդունելու Աստվածաշնչի իմաստական պարագայը՝ Սատու իրաւք ուղղված մարդկանց: Այս նկատառումով է Աստվածաշնչային ընկերութիւնը ձեռնարկելու էր Սբ Գրիգ ուսուցմանը, որպէսզի հայ հասարակութեան պատգամը փոխանցի այս հասարակության լայն շրջանակներին՝ սկսած համալսարանների ուսանողներից մինչեւ ամենապարզ մասնատաղանց:

Այնուհետեւ ժամկիցները մասնակցարժ Գայանե Կարապետեան եւ ուսանողին Եանահե Պարթուկեանին իրենց շնորհակալական խոսքն ուղղեցին՝ Վեհափառ Պալատինում, Եզկիւն արագակն է իրենց դաստիարակներին՝ Աստվածաշնչի սերտողութեան դասընթացների մասնակցներին հնարակութիւնն համար՝ մեծապէս կարեւորելով օգտաւատ այս ձեռնարկը:

Դասընթացի ավարտական վկայականների բաշխումից հետո ամենքին իր հայրապետական օրհնութիւնը բե-

րեց Գաբրէիւն Բ Ամենայն Պաշտօնաւորին: Ողջունելով Աստվածաշնչային ընկերության այս նախաձեռնութիւնը՝ Նորին Արքեպիսկոպոսը բացաղեց, որպէսզի այս շարունակական ընդունելու իմաստակարարութեան ընձեռնելով բազում հայորդիների՝ գիտելիքներ ձեռք բերել Ս. Գրիգ ուսուցման եւ Աստվածաշնչի պատգամի ճիշտ ու շիտակ ընկալման ուղղութեամբ: Անդառնալով Աստվածաշնչի ուսուցման կարեւորութեանը՝ Վեհափառ Պալատինում կէջ, որ Ս. Գրիգը որպէս Սատու պատգամի փոխորդը անհատի կյանքը զոյգեցնում է վերափոխում եւ նրա կենսակերպը, նա դառնում է ավելի բարի եւ սիրով աշխտւել, որովհետեւ Աստվածաշնչով նա Սատու հետ է ընթանում, Սատու պատմութեանը ու պատգամներով առաջընդունում:

«Մեք վտառի ենք, որ Աստվածաշնչի ճիշտ ըմբռնումը պիտի գորակցի մեր գալակներին հիպաղը, Սրանց հաճատարութիւնը մեր եկեղեցու եւ մեր խաղողի սուրբ հապաղողի հաւոնեց, պիտի ամրոտ պատկեր կազմեցնի բոլոր տաղա քարոզիչներին առջեւ եւ գերե պահի մեր գալակներին շեղումներից, մոլորութիւններից եւ պայթեղումներից, որովհետեւ մեր հապաղողը, մեր խաղողի հետ տես կապն ու հարողորդութեանը մեր ազգային արեւելք են եւ մեր ինքնութեան ամբողջութիւնը»,- ասաց Նորին Արքեպիսկոպոսը՝ վերադառնալով խաղողին, որ Աստվածաշնչի ուսուցման դասընթացները մուտք են գործում հայորդիների կյանքից ներս:

Եղբուն Ամենայն Պաշտօնաւորին իր գնահատականը հայտնեց դասընթացների նախաձեռնող Եզկիւն արագակնին եւ բոլոր այն ուսուցանողներին, որոնք մասնակցութիւն են բերել ծրագրին՝ որպէս դաստիարակ եւ մասնակից:

Ամառային ճամբար

«Էօրնեկեան հանրակրթական դպրոցի» սաների համար

Ն.Ս.Ս.Տ.Տ. Գաբրէիւն Ե Ճարադպոս Պատրիարք եւ Ամենայն Պաշտօնաւոր խաղողիկաւորութեամբ Մայր Աթոռ Սուրբ Եջմիածնի Զրիստոնեական դաստիարակության կենտրոնը «Զիւնչայն ինչատանի իմմադրում» հետ համագործակցութեամբ Յուլիսի 11-17-ը կազմակերպել էր յոթնօրյա ամառային հանգիստ «Էօրնեկեան հանրակրթական դպրոց» հանրակրթական ուսումնական հաստատութիւն: 15 տարեկան յոթնաման շաշկերտների համար, ովքեր կարիքավոր, բազմազանակ եւ տեղակայման տար-

բեք ծրագրերում ընդգրկված ընտանիքներին են:

Առաջնորդութեամբ Մայր Աթոռի Զրիստոնեական դաստիարակության կենտրոնի տնօրէն Տ. Վարդան արեւա Նապատրայանի եւ դպրոցի մանկավարժ Կատարվաթիւնի՝ Յանքապետի՝ «Չեփոտ» ճամբարում երեքտեղեք ենեցնեցին մի շարք կրթական եւ հոգեբանական ծրագրեր:

Ճամբարական խաղերի համար կազմակերպեցին Նաեւ արշավներ, տարաբնույթ սուրբ առաքյալական ու ապրողական տեղակայման խաղեր եւ մրցույթներ:

Նոր կշանակումներ

Սույն թվականի իուլիսի 2-ին ձեռնարկված հոգեորականների ավարտելով իրենց քառասունօրյա աստիքողութեան շրջանը, Ն.Ս.Ս.Տ.Տ. Գաբրէիւն Ե Ճարադպոս Պատրիարք եւ Ամենայն Պաշտօնաւոր խաղողիկաւորութեամբ ծառայության եւ կրթել Պալատինայց Առաքելական Ս. Եկեղեցու տաղարք թեմերում է Մայր Աթոռ Սուրբ Եջմիածնում:

Օգոստոսի 1-ից Ս. Մեղուկան քաղաքի Սողոմոնի հոգեւոր իր ծառայութիւնն է իրականացնելու Գուգարաց

թեմում, Տ. Կոմիտաս քաղաքի Տիգրան Երանկա Սուլեյման թեմում, Տ. Ստեփանն քաղաքի Յովհաննէս թեմում: Երեսին է Գրիգոր Լուսավորչի մայր եկեղեցում Տ. Չաքարյան քաղաքի Մանանկան Ս. Սիմեոն քաղաքի Մովսիսյան կաթարքում է Չիվակ ուրեղի հոգեւոր առաջնորդութիւնում, իսկ Ս. Թովման Բեդա հայապատրիարք եւ Տ. Պարթուկեան արեւա Պարսկանը կշարունակեն իրենց ծառայութիւնը Մայր Աթոռ Ս. Եջմիածնում:

Կարգադրւել է հռչակվել Տ. Տրիսմար քաղաքի Ավագանին

Ն.Ս.Ս.Տ.Տ. Գաբրէիւն Ե Ճարադպոս Պատրիարք եւ Ամենայն Պաշտօնաւոր խաղողիկաւորութեամբ տնօրհնութեամբ կարգադրւել է հռչակվել Տ. Տրիսմար քաղաքի Ավագանին:

Կարգադրւել է հռչակված հոգեւորականն այսուհետ կրգալի աշխատակալները շարքը եւ կրգալի ավագանի անունով՝ Գրիգոր Ավագան:

Երուսաղեմի յուրեղեք՝ ՄԱՐՈՐ ՍՐ ԵՐԱՐԱՄԻՆ ԵՐԵՎԱՆԿԱՆ ԿՍՏԱՆԿԱՆ

ՀԱՅՈՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՏԵՐ ՆԱԳԱԴԴԵՑ Կ ԵՐԵՍԱԺԻ (1691-1705)

Երիցադար կաթողիկոսի ամուսնացի քննադատը երկու օր անց՝ օգոստոսի 10-ին, կաթողիկոսի հոգևակցեց նրա աշակերտ Նահապետ Եսայ Երեսացին։ Թերեւս սա կաթողիկոսը հսկողույց կաթողիկոսի վերջին թաղութային։ Միաբանությունը նրան քննադատը հարգանքով։ Տեղեկություն կա, որ երիցադարը, զգալով իր մտաւորական մահը, անկողնուց ելելով, զայիւ է եկեղեցին և օտար Նահապետին։ Սակայն այս տեղեկությունը թերեւս հերքվում է այն փաստով, որ Նահապետն օձել էր Երիցադարի մահից երկու օր անց։ Ըստ որում, օձուկ կատարվել է մերձավոր իշխանավորների և ոչ էլ հեռավոր պառօնների հավանությունն ակնկալելով։ Զետաբոցի էր Նաե, որ որան չեն հետաձուլել և ոչ մի բողոք կամ դիտողություն։ Նահապետ կաթողիկոսը, որ երեկապաշտով է որպէս Երիցադարի աշակերտը, գործակցի ու խորհրդակցի, զորքապետներին չի հիշվում Երիցադարի զոհ գործուկության քննադատը, ուստի զոհվար է որբէ և քան ասել նրա միջնակաթողիկոսությունն ունեցած գործունեության մասին։ Համեմատելով դեռաւ նա էլ Երիցադարի պէս հիշապատկում է որպէս ճոճաբանուկ, փառապաշտը ու ահարկու իշխող ևս։ Սակայն փառամանակ նշվում է, որ նա կարողաւ ևս գործել մեծ թոյլ էր։ Ար. Օրմանյան իրական մեղքով է Ար. Չամչյանի կարծիք այն մասին, թէ Նահապետը հոմոսեականության քննադատ էր ու դուրսագնաց է միջին իսկ այն քննադատը։ Համեմատելով դեռաւ պատմությունը իր հաստատում այդ կարծիքը։

Նահապետ կաթողիկոսն աչքի ընկավ իր շինարարական գործունեությանը՝ հավանաբար օգոստոսի 10-ին Երիցադարի անձնական ունեցվածքը։ Ընդ որում՝ շինարարությունը ծավալվում էր այնպիսի պայմաններում, երբ ամենուրեք զանգատներ էին վերադառնում խեղճութեան ու արքայազնության մասին։ Դառնալով հավանաբար այն էր, որ կաթողիկոսների տապալանը թաղական շատ էին կաթողիկոսն ունեցվածքից։ Այլ խոսքով՝ որպէս իրավունք կամ կրօն տապալանը կամ կեղծկրօն միջոցով ձեռք բերածները որպէս անձնական ունեցվածք էին դիտւում և տնտիսում սե-

փական հայեցողությամբ։ Դրա հետեւանով միաբանության հաստատվելը փոխառնում էին, իսկ միաբանությունը հայտնվում էր խեղճ ու կարող վիճակով՝ առկա ու ազնի ղեկավարացելով ծանրացող տուրքերի վճարումը։

Նահապետի շինարարական մեծագործություններին էին Շողակաթ եկեղեցին և վանատունը, որի գումարները հոգաց Արամյալ Շողաթեցի իշխանավորը, Հրազդան գետից հանված շրտաւոր կամ առու, որն անցկացվեց քարամայրերը ճեղքելով ու ծակելով։ Ձիթն անհրաժեշտ էին վանքի հողատարածքները ոռոգելու համար։ Նա կատարեց Ձորագյուղի վանքի եկեղեցու և կրոնավորների խցերի վերանորոգությունները, սկսեց կառուցել Վարդաշապատի, Զանաբերդի, Կոնիկի և ուրիշ շատ գյուղերի եկեղեցիները։ Այսպէս որ Երեսացին քարաշէն եկեղեցիների մեծ մասը կառուցեց նրա կողմից։ Նրան հաջողվեց մեծացնել Մայր Աթոռի կալվածքները, արքունական իրավաստակով ապահովեց եղածների վրա վանքի իրավունքը։ Նա Զաւարդ գետի վրա սկսեց Օշականի ձեղքի ու ժամանակի համար բալկանիկ մեծածախ կամրից շինարարությունը, որն ավարտվեց նրա մահից հետո՝ 1706 թվականին։ Հարկ է նշել, որ Նահապետ կաթողիկոսը շինարարական գործունեությունն առանձնապէս ծավալեց իր գահակաթողության առաջին տարիներին, երբ դեռ չէին սկսվել երեցին խոչնդոյությունը, որոնք սկիզբ առան նրա արքայապետության չորրորդ տարում։

Նահապետ կաթողիկոսն աչքի ընկ-

նում իր ահարկու ընկալողությամբ, ինչն էլ զանազան շփոթերի պատճառ էր դառնում։ Այդամարի կաթողիկոսը՝ Թովմասը, որ Նահապետի արքայապետության առաջին ամիսներին հպատակություն էր հայտնի, իր մեծամտությամբ շարժեց Նահապետի կայրույթը, և վերջին նրան ակառուխանակ արեց։ Նահապետը, Այլ խոսքով՝ Արքայապետ կաթողիկոս ձեռնարկելով, Արքայապետ էր կարգվում։ Գնդակներ, հեմկվելով օսմանյան իշխանության վրա, Պարսկաստանից եկած Ավետիսի վարպետ տղան Սահակ Աթոնեցի եպիսկոպոսի արքայապետ կաթողիկոս օձեց։ Այլ խոսքով՝ Արքայապետ անկախացավ Եշիմհանը։ Հարկ է արձանագրել, որ եկեղեցու երկեղեցական մեղակոյն իրականում կաթողիկոսն էր՝ իր անհաշտ ընկալողությամբ։ Ավետիսը փորձեց պայքարել կաթողիկոսության համար։ Նրան միջին 1697 թվական տնտնում եղե Կասպարականում։ Սակայն Թովմասը, որպէս կրողվելով, Գնդակ փաշայի օգուկությամբ Եշիմհանապետի եպիսկոպոսների չ էր թել տվեց և այդ վիճակը միացրեց իր կաթողիկոսությանը։ Այսպիսով՝ Մայր Աթոռը զրկվեց ևս մեկ վիճակից։

Երբ Նահապետն արքայապետ արեց, արեց երկու տարի էր իր Կոստանդնուպոլսում պատրիարքությունը կարողացավ իր աշխարհական տեղակալների ձեռքով՝ փոխադրել թախանները գործակալությանը։ Այս ձևն իրեն չէր արդարացնում և չէր գոհացնում ժողովրդին։ Դրանից օգուկվելով՝ պատրիարքությանը տիրացավ Մատթեոս եպիսկոպոս Կեասարացին, ու հայտնի էր Նարի մականունով՝ կապված մագերի շէկ գույնի։ Նա պատրիարքական աթոռը գրավեց 1692-ին և գահակալեց հազիվ երկու

տարի։ Նրա օրոք շարունակվեցին հայերի և կաթողիկոսների, ուղղափառների և օտարադավանների վեճերը։ Նրա պաշտոնավարման շրջանից մասնավոր այլ եղելություններ չեն հիշվում, որ խոսեն նրա արժանիքների մասին։ Համոզվելով, որ իր փառաբանական նկրտումները կանքի կոչելու համար Պոլսի պատրիարքությունը թաղարար չէ, երբ դիրքերն էլ խախտվեցին, կաթողիկոսը պետական իրավաստակ և ազգային հավակնություն տալով և զայլով Միս՝ գահակալեց անել տվեց կաթողիկոս Աստվածատուր Նարիկին։

Մատթեոսից հետո Կ. Պոլսի պատրիարքությունը տիրացավ Եփրեմ Ղափախին, ու արդեն մի անգամ 20 ամսով արքայապետ էր։ Ոչ ոք տարի անց նա կրկին տիրացավ պատրիարքությանը, և նրա հաղթանակն անաշատ հայազգայնության հաթանակ էր։ Սակայն նրա գործեալը շատ հեռու էր որպէս լինելուց։ Նրա և նրա նմանակից խառնուրդները միայն Նասսաթեցին հոմոսեականության ունեցվածքներ և կազմակերպվելու, ինչը հնարավոր էր լինի պատրիարքների խոհանարար վարձարժեքի դեպքում։

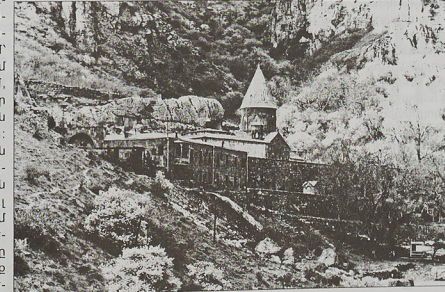
1695 թվականին մահացավ Երեմիան Չեղեկի Երմուկյանից։ Նա հայ իրականության երեւելի դեմքերից էր՝ իր բազմակողմանի գիտելիքներով ու մեծ ուսանողություններով։ Նա իրական տիրապետում էր եվրոպական ևս շարք լեզուներին, իրաշնչին գիտեր հունարեն, բուլղարեն և պարսկերեն։ Հմուտ թարգմանիչ էր, գիտական բազում ստումնասիրությունները հեղինակել թարգմանություններ էր կատարում՝ ինչպէս հայերենից այլ լեզուներ, այնպէս էլ օտար լեզուներից՝ հայերեն։ Աստվածաշնչի թուրքերեն թարգմանություն կորցին տնտնում եղե Երեմիան ևս ու ռամկական խոսվածքներով՝ գործեր ու բանաստեղծություններ։

Երեմիան վարել է պետական պաշտոններ եվրոպական դեսպանատներում ու հայոց պատրիարքարաններում։ Կարապետապետական հայաբան էր, սակայն քաջատեղակ էր Նաե, եվրոպական առաջաձեռն զանգարանների և գտնում էր, որ որպէս առաջնակաթողիկոսներից պետք է օգուկվել։ Մոտապէս խոսափել է ծայրահեղություններից։ Նրա հայրը Մարտիրոս Եսայան էր, իսկ մայրը՝ Նադիդեղի Ամբակունի քոջը դուստրը։ Ծնվել էր 1635 թվականին, 1647-ին՝ որդեգրվել Ամբակունի կողմից։ Նա մահացած, երբ ընդամենը 60 տարեկան էր, և նրա մահից խիստ տարածված էր ազգային շահի առումով։

Հարությունյան

Բաբելոն ՎԱՐՈՋՈՐԻԱՆ

37 զԱՍ քոջանից անդամ, պրոֆեսոր

ՄՈՒՍԿՈՒՄՅԱՆ «ՀԱՅՈՒՆՅԱՆՍՏՆ» ՄԱՆԵՐԸ՝ ՕՍԻՍՏՐԱՄՅԱՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՏԵՐ

Հուլիսի 24-ին Հայաստանում ավարտվեց Հայոց լեզվի, գրականության և հայագիտական գիտելիքների համահայկական օ-

լիմպաներ, որին մասնակցում էր 12 երկրից միջին քանակ տարեկան 130 հայորիկ։ Օլիմպիադայի վերջնական արդյունքները հայտարար է ճանաչվել 5 երկրի, այդ թվում՝ Ռուսաստանի՝ ի դեմս Մոսկվայի «Հայրենյաց տան» սան Արա Մկրտչյանի։ Սա մրցակցական միայն ինչ է, - առում է Արա Մկրտչյանը, - մտքորոշ թախին է, կենտրոնիկ է, Նաե մեր փիլեի զորաս արգազանիկը, որովհետեւ իր օրինությունը ստեղծված տան ակոյաններն են, որ եկել են Հայաստան՝ ցույց տալու մեր սերն առ եկեղեցին ու հայրենիքը՝ ուսման մեջ մեր ջանասիրուկությամբ։

Ազգային ու առաջին կարգի դիպուկացի, կենտրոնիկ սաները, որպէս կապույտ արդյունք ցուցաբերած մասնակցներ, տասնեց են իր դիպուկ։ Հանձնաժողովը կ'ստան, Երեսանի քաղաքագաղաթարային կորույթյան բաժնի անդ Մանսիտ Մեղունայի կարծիքով՝ տարբեր երկրներից ծանանած մասնակցների մեջ «Հայրենյաց տան» սաներն աչքի են ընկել ոչ միայն համաբնականությամբ ու համերաշխությամբ, այլեւ երկու փուլերում ճաշակաւ բարձր միավորներ ստանալով։ «Մեզ ազգայնեց Նաե այն, որ Մոսկվայի «Հայրեն-

յաց տան» սաներից չորսը հասնե առան մասնակցել ամենօրյա դպրոցի օրագրերով անցկացվող ընկերություններին։ Նրանց իրենց գիտելիքների պաշարով առաջիններն են։

Խմբի ղեկավար, հայոց լեզվի, գրականության և մշակույթի պատմության ուսուցչուհի Աննա Գիվարգիսյանը պատմում է, որ ճարտասանության քննության ժամանակ, երբ Արա Մկրտչյանը խոսել է ազգային ինքնագիտակցության մասին, հանձնաժողովը անդամներից մի բանից հուզվել է։

Հայագիտական գիտելիքների համահայկական օլիմպիադայի ավարտվելը, սակայն «Հայրենյաց տան» սաները դեռ մեկ ամիս կմնան Հայաստանում և իրենց ուսուցչուհի հետ մշակութային տարբեր միջոցառումների կմանակցել։ Մինչ օրս սաները եղել են Մայր Աթոռ Ս. Եշիմհանում, Հաղարծնում, Ղոջականցում, Կեասարիում։ Մեկնելու են Նաե։ Ամբեր, բարձրադաս կենտրոնիկ և Կազմակերպչուհի են սաների մասնակցության պատրաստված «Երեւն Զարեց, Տաղարան» ֆիլմի

շնորհակալեց, հանդիպելու են մշակույթի գործիչների հետ։

Նոր Նախիջեանի և Ռուսաստանի հայոց թմի մամուլ դիվան

ՀԱՎԻԱԿԱՆ ՈՒ ԻՐ ՀՈՏԸ

Լիդերը՝ գլուխգցնեցեր, «Զրիտուտայա՝ Դայատսայի» խմբագրությունը շնորհակալ է թերթի հասցեյի արված մեծ ջերմ խոստերի, ինչպես նաև, առաջարկներին համար։

Թերթի այս համարից սկսած կփոխծենք կանցիկ կոչել մեծ առաջարկներինցի սեղը՝ «Յո՛ւրի ու իր իտեղ» խորագրի տակ մի պատասխանելով մեծ իռլոզը հարցերին։

Ամենք նաև, որ թերթի լույսերին կարող են ծանոթանալ նաև «Kh-text» էլեկտրոնային հարցը։

ԱՂՈԹՔԻ ԴԵՐՆ ՈՒ
ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ձեր հարցերին պատասխանում է Երեւանի Հարավարեւմտյան թաղամասի Սբ Երրորդ-
բայրության եկեղեցու հոգեւոր հովիվ տեր Եսայի քահանա Արթեւյանը: Ձեր անունից հայ-
երեն ուղղում է մեր թերթի արտահաստիքային թղթակից Անժելա Խաչատրյանը:

Տե՛ր հայր, ի՞նչ է աղոթքը, ո՞րն է աղոթ-
քի դերն ու նշանակությունը աստվածա-
ստեղծության մարդու կյանքում:

Աղոթքը գրույց է Աստծու հետ, որտեղ
պաշարանվում է Աստված՝ իր տված պար-
գիլների, իր սիրո ու ողորմության համար:

• Ո՞րն է աղոթելու ճշմարիտ կերպը: Ի՞նչ է ուսուցանում Զրիստոսն աղոթքի մասին:

[illegible]

հացի կամ կարիքների համար, խնդրում ենք փրկել ու հեռու պահել մեզ փորձությունից... Այս է աղոթքի հիմնական ձևը: Տերունական աղոթքն աղոթքների աղոթքն է, որը պետք է իմանա յուրաքանչյուր քրիստոնյա:

- Տե՛ր հայր, իսկ ո՞րն է անպտուղ, անընդունելի աղոթքը:

– Աղբյուր կարող է անպայման ու անընդունելի լինել, երբ մարդը խնդրում է Մատնուց հակառակ ու անհամոզ քանել: Օրինակ՝ Վարդը կարող է Մատնուց խնդրել օգնել իրեն գողոցներին անել... Քառակուսիքային իրի խնդրանքն Աստված չի կարող քանել: Հնարահանանքն սեյմ աղբյուրի կարիքն ուղիղտես իրի խնդրելու Մատնուց, իրավիճակն աղբյուրի նախ հայրի է փառաշահել Մատնուն, իսկ մասագան, ինչի կարիքն ուր ռուսեն, Աստված կուս մեզ ամենի, ըստ իր շատ լավ գիտի, թե ինչ է մեզ պետք: Տեղի ստանում է Արտադրություն. «Նայախ խնդրելու Մատնու անպայմանություն»:

Կտրվի»:

- Իսկ ինչպե՞ս հասկանալ՝ այն, ինչ խնդրում ենք, Աստծու կամքի համաձայն է, թե՞ ոչ:

- Մարդու խնդրանքի մեջ պետք է սեր լինի, Աստծու կամքին հնազանդվելու մղում:

Եթե մարդը ճանաչում և սիրում է Աստծուն, երբեք սխալ բան չի խոսրդ։ Օրինակ՝ երբ պատրաստվում ես համոզիպել քեզ սիրելի անձնակալությանդ հետ, խայպապես հավաքում ես մտքերդ, մտածում ասելիքդ, որը բխում է սիրուց։ Լոկապես ես արդրդի դեպքում։ Եթե իրապես սիրում եմ Աստծուն, սիրուց բխած ասելիքդ խոսք կդրուիք Արամ։

- Տե՛ր հայր, իսկ ինչո՞ւ մեր աղոթքները
երբեմն լսելի չեն լինում:

- Որքան անկեղծ աղոթք անպատասխան
չի մնում: Մենք մեր զավակների համար
Աստծուց խնդրում ենք առողջություն, ա-
պահովություն. նաե՛լ երևի՛ս խաղաղու-

[illegible]

- Տերն աղոթքի մասին ուսուցումներուն զգուշացումն է հեռու մնալ հեթանոսական շատախոսությունից՝ ասելով. «Նրանք կարծում են, թե իրենց շատ խոսքերի պատճառով լսելի կ'լինեն» (Մատթ. 23 7): Մի՞թե երկար աղոթելը շատախոսություն է, ինչպե՞ս հասկանալ:

«Ինքըն»-ը: Հաստատությունն ակնմատ բառերի կրկնություն է, հեթանոսները նույն խոսքերն են անընդհատ կրկնում: Դրանով, որ հոգև չափ խոնարհ այնքան չուղ կալի: Եթե մարդն ունի երկար աղոթելու կարիք եւ կարող է աղոթել շատ (ավ է: Ենեծեցական հայրերի աղոթքն քննեցելու ու նրանց աղոթքներով աղոթելը երբեք չափափախություն է, սակայն այստեղ են գտնել է գզուշակա, հայրերի երկրաբաշուն: աղոթքները պետք է հոգով եւ ու մեխանիկական կարգով, այլապես նախ մատ կկիծ նման աղոթքը:

ՀԱՊՈՒՆԱՆՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ՝ ԵՏ

ԵՂԻՇԵ ԴՈՒՐՅԱՆԻ ԵՎ ՆՐԱ «ՍՐԲՍՉԱՆ ՔՆԱՐԻ» ՄԱՍԻՆ

ռաջին ինքն է գրում վաղամեծիկ բանաստեղծ ավագ եղբոր տապալանագիրը՝ առանց խորհելու, թե հասարակության ուշադրության կառժանա՞նք այն, թե ոչ:

Աստ իանգջի մարմին
Պետրոս Դուրյան,

Որ քսանամյա էջ ի գերեզման,
Երկաթագործի սա ծնավ որդի,
Բախտալուծը թորուալ ի կենագ աստի:

Ծիշտ է, որ այս քառատողովմ չկա բա-
նաստեղծական արվեստ, բայց չէ՝ որ հե-
տագա քերթողի առաջին ճիշն է, առաջին
թորովանքը, եւ ո՛վ կմտածեր, որ հետո
նա կհաջորդեր մածատաղանդ Պետրոս
եղեցոր:

[illegible][illegible]

գիտականության ծախսերի ժողովածու:

1885-իս հիմադրարկվում է «Դաւոմարայկ» հայ մատենագրութեան ի վարձ մամուլական միջոց մեր օրերն» մեծադերք հասարակական-էթնոքրթն ուն ընկնողովում է հայ գրականութեան պատմութիւնը գորղես երգեիից մինչև 19-րդ սորի վերջը: Մէն երկու ժամանակ Կ. Պոլսի է երուստանի հայկական գորղեքնի մեղգականը դաազգիրը երբ 1886-իս հիմադրարկում «Աաազգիրը երբ կը ուր ժամանեք բսիի հայերն երնականութեան» (եղգվաիտիսան արքեպիոքի աշխատութիւնը, որը մի բսիի աղամ հիմադրարկվում է վերահիմադրարկվում է Երա գրիլն ես պատկանում «Դաւոմարայկ» հայ մատենագրութեան», «Հայրից մի կրղն կամ հայկական դիգբաաւորութեան» ազգայնի ամօքք երնականաղղ գորղեք:

Ե. Դուրյան գրում է նաև իրադարձությունների, իրադարձությունաբանական մասերի, արժեքավոր բանաստեղծությունների միջոց գիտական գրող՝ իրար ետևի լույս տեսնող նրա ստեղծագործությունները՝ «Հովկական սրիկ», «Վարդապետական բերդակներ», «Տոհմավան», «Դժվարեղ մանուկ Զիտուկ կյանքն» եւ «Քանկարներ անապատական կյանքը, գրական արժեք ունեցող ժողովրդակաները որոնք նե առավել հիշատակում է Հովկական սրիկը» (1939 թ. ապրիլի ուշ՝ «Արքայական քանար» (1936 թ. ետմահով) լիակատար ժողովրդական։

Անհատի պաշտամունքի եւ լուսնացնա տա-
րիներին քննող մտածելակերպը ոչ պաշա-
կայ գրականության կեանքում, կրթամու-
տորիտիտիտը ծաղիկ եւս թողէ կրկնա-
կան գրականության քաղաքացին միւս: Սի-
թէ խոսէ "Դուրյանի ժառանգութիւնը եւ: Սի-
թէ խոսէ ու համակրական ուսումնասիրու-
թեան առարկա, քննեցողներին լայն շրջանի
ոչ զաւարտական սեփականութիւնը, չի
հրաւիրակէ միայն հայրենիքով:

Դուրյանի տարեցը գրականութիւն
եր, կրկնական աշխարհը, եկեղեցին, երկ

Լավոր Բարձրյալը, բարոյական մաքրու
թյունը: Նրա աշխարհըմբռնումն ու բան
կանությունը, առաքել տես միտիկ երու
սաղենմական միջավայր ստիպու էն բա
նաստությունի հավատալ, որ զրիստոնե
կան սերն ի վիճակի է փրկելու կործանի
չար արքայիկրթերերը ոչ միայն հայ ժո
ղովրդին, այլեւ համայն մարդկությանը
խնայած որ առօրյա կյանքն այլ բան է
հաշվել:

Եւ կարողանալով եւ վեր բարձրանալ անկանալի գավ ու կովիքիք, վերցնալով աշխարհից, ապրում եւ նաեւ աշխարհի վրայից, հայրենիքի հոգեդեմ, Մայր հայրենի կապիկանալի ստեղծարարութիւն (յվել գոյլ նմուշեղբ) եւ «Պարսկաճաճ Կարդու Նակեց» արեւմտահայ երկրաշուշն բանակ տնօրէնութիւն ուր օրիորդ, օրիորդներ բաշմարմարիկ Շեւուն եղեցին, տաղանքաշուն ու մեծ ղրկակաշուն գրութիւնման Մար Կարդու Մամիկոնյանի եւ մյուս նախակաշուն հերթունակ: Նա իկտա ղրակաշուն եւ ղրակաշունից, հագար երաշուն եւ տալիս երաշուն, որոշ բաշմաշուն եւ հայ հանուն սրբաշուն հայրենիք, վաշաշուն աշաշուն:

Այդ առթիվ գրում է.

Իսկ օրինելով է այն եւ միշտ կենդանի,
Հազար եւ կտամ նրանց երանի,
Որ յուր հայրենյաց փրկության համար
Կեսրն դիպապատտ ընկան շնչասպառ...

«Երբայանք քնարի» մեջ ամփոփված է առե «Պոլիսական սրիկը» քեթվայինի Ժողովարձի, որն ընկերվել է 32 քանատար ընթերցույթ, որոց մեջ մասն էին կրկնաբար յախկան, դաստիարակական անարդը րտուր կան: Օրինակ՝ «Գը սրիկն գիս» քանատարընթերցան մեջ «Գրուի և» ընթերցանաբանքի երկխոսութունն է:

Շատ հուզիչ ու համարիչ, արդիական «Մևսատար» աստվածաշնչական փոքրիկ պատմուր, որ դարձրել է չափավոր մեծ անտասարողի որդին ընթերցանաբանքի և որդիակալուն ու հուզեցող չափս ընկերունքի հորդ արդիական և երդողունական խոսքով, որ չափս արդիական, իտուստպական, որ հորդ արդիական պատմաճուրղ արդիական ընթերցանաբանքի չի գրել, անկան ընթերցանաբանքի չի գրել, անկան ընթերցանաբանքի չի գրել:

Համընկնումը՝ 12

[illegible]

Կարողում էր գիշեր ու զոր: Խորանում,
բացադիտակ է դառնում հայ ժողովրդի
կյանության, մատենագրության, գրաբա-
նի ուսումնասիրության մեջ: Ուսնելու ըն-
թացում ստեղծագործում է: Հրջայատի
ստեղծելու համար հարկ էր դնել իր

«ՎՆԻՐՎԿ ՏՆՏԵՍԻ ՎՌՎԿԸ»

Սկզբը՝ էջ 4

Եվ ահա տերը կանգնեց նրան ետ ասաց. «Այս րիչը եմ լսում քո մասին. տո՛ր քո տնտեսության հաշիվը, որովհետեւ տնտես լինելը չես կարող»։ Մեղեհի հետեւում էր պատիժը, որի մասին զգուշացվել էր. տնտեսը, որը մեծահարուստի բարձրագույն պաշտոնյան է, գրվում էր իր պաշտոնից, ավելին՝ նրանցից տնտեսության հաշիվն է պահանջվում։ Այսինքն՝ մարդը գրվում էր հավերժական կյանքից, քանի որ «... Մեղի վարձը մահն է»՝ ըստ առաջախոսի։ Եվ ահա ստեղծվում է մի նոր իրադրություն, որի և անվում ապրավ մարդիկ երկրպագոր կյանքը։ Սափուստերգան առում է. «Մարդը պատիվ ուներ եւ իրապագավ, հավաքաբանից անցան անասուններին ու անմահվեց նրանց» (Սաղմ. Խճ 13)։ Մտադր. որ արարվել էր երեւմտական դրախտի մեջ հավիտենական կյանքի համար, վերջիվերջո «տնտեսություններ», մեղի

պատճառով մահվան դատապարտվեց եւ վատտորեն մնաց երկրավոր մի կարճ կյանքի հույսին։ Ահավաքի երկրավոր այս կյանքի զխալվոր իմաստն ու բարձրագույն նպատակն այլեւս դառնում էին այն, որ այդ կարճ կյանքի ընթացքում մարդը, զիտակեցելով մատուռ առաջ իր աշխարհափութությունը, իր՝ արարման կանխված վարակված լինելը, պիտի ընտրեր ստովալաձային ճշմարտությունը։ Այլապես՝ հավիտենական կործանում։ Առաքի հերոսը շատ լավ է ըմբռնում ստեղծված ղեկարիկ կացությունը, վստու է մտահոգվել իր ապագայի մասին եւ գտնում է հնարը. «Տնտեսն իր մոլեցում ապացուցեց, որ անհեղձ է անեն, քանի որ իմ տեղը տնտեսությանն ինձինք վերցնում է. հողի վրա աշխատել լեմ կարող. մորաքա անալում են. Գրեմն, թե ինչ պիտի անեն, որպեսզի երբ տնտեսությունս հեռացվեմ, ընդունեն ինձ իրենց տները»։ Անկեղծ մտահո-

գությունն ապագայի հանդեպ ծնեց մի պտուղ, որով էլ տնտեսը հնարամտությամբ կարողացավ ստեղծել իր փրկության համար շատ լավ աշխատող մի «մեխանիզմ»։ Որս որդորմիցվելուն էր։ Հենց այս որդափոխից էլ սկիզբ են առնում առաջի շուրջ ծավալվող վեճերն ու անխմանայնությունները։ Ի՞նչ արեց տնտեսը, եւ անհա մեկ իր մոտ կանգնեց տիրոջ պարտապաններին եւ զգալիորեն զեղեց նրանց պարտքերը, այլ կերպ ասած՝ նրանց բարոյապես պարտական դարձրեց իրեն, որպեսզի պաշտոնից հեռացվելուց հետո այդ մարդիկ օրեւան տան իրեն։ Եվ այս ամենը՝ դարձյալ տիրոջ ունեցվածքի հաշիվին։ Ըստ էության՝ տնտեսը զգուշացվելուց հետո էլ շարունակեց վատնել տնտեսից հարստությունը, սակայն պարտապաններին սիրաշահելով՝ արդյունքում իր համար շատ լավ ապագա ապահովեց...

Վշխարհի մտահոգությամբ, տե՛ր հայր։ Տնտեսի հնարամտությունը, վերջին հաշվով, ընդամենն «աշխարհի որդու»՝ ճարպիկ ավազակի լավ մտածված ու ճիշտ ժամանակին իրացված մի խաղաղախոթություն էր։ Իսկ ո՞ր մնացի բարոյական արժեքներն ու չափափոխները...

՝ Դրանք առաջի ենթատեսչություն՝ տողապաններում։ Չմոռանալ, որ սա առաջ էի հսկա առաջի դեպքում մեկը գործ ունեցալապատության հետ, որը կարող է նաեւ միանգամից լքվելալեկված ճիշտ լքվելալեկված ճիշտ առաջ, խրատ, պատգամ իր բարոյախոթությունն ունի, ուրիշ խոսքով՝ իր բարոյական բացառա-

ությունը՝ ինչո՞ր, հանուն ինչի՞... Այս առաջի բարոյախոթության արտաքին, «երեսացող» կողմը, թերեւս, բացասական երանգ ունի. ուրիշի ունեցվածքի հաշիվն լավություն է անում եւ դեռ զգուշացվում է։ Նրան դեռ կանխորոշ պատկեր։ Սակայն կրկնում են՝ այստեղ խորթախոթի իրական բարոյախոթությունը, այսինքն՝ այս, ինչ ուզում էր պատգամել Զրիստոսն իր աշակերտներին եւ մյուսներին, խնամքով թաքցված է տողապանում։ Տեսե՛ք՝ տնտեսը կարող էր այդպես հնարամտորեն լցնելու, կարող էր ծուլանալ, ունիչ լանել կամ վնասվելուց վախ՝ մի քանի օր եւս զգուշությամբ անալելել տիրոջ ունեցվածքը։ Մինչև տե՛ր այլ կերպ վարվեց, քան իր իմաստասիրն ուներ։ Իր ապագայի (իմս՝ փրկության) մասին մտահոգությունն էր հնարամտություն. այս երկու շնորհներն են, որ ընդգծված գովաբանվում են առաջի մեջ. «Եվ տերը գովեց աշխարհի տնտեսին, որովհետեւ հնարամտությամբ գործեց, քան իր այս աշխարհի որդիներն ավելի հնարամտեցին, եւս լսյալ որդիները՝ իրենց սերունդի մեջ»։

• Չնու աշխարհիկ եւ խիստ

պարզամտիկ մտքի արգասիք մի աստիճան կա, ինչն ավելորդապես ինչ չի ընդունվում հոգեւորից հեռու մարդկանց կողմից։ Այն է՝ «Կատարակն արդարացումն է զի չոցնեղ»։ Որքան էլ առաջի իրական պարզամտը տողապանում է, միեւնոյն է, ոչմիայն է ճշգրտագույն այլ մեղեցի, որ առաջի հերոսը, որը գովաբանվում է տիրոջ կողմից, որքան էլ հնարամտ, սակայն ավագակ է, անալում ու թալանելով։ Տնտեսն ինչքանեք խաբէրությամբ է գործել ընդհուպ մինչև այն պահը, երբ իր համար անխաղձ չափ ապագայ տե՛ր տնտեսը՝ տիրոջ ունեցվածքը հաշիվն զեղեցով պարտապաններին։ Կարելի՞ է ասել, որ այս պարզամտություն գործում է վերին շույլ աստիճան, եւ արդյո՞ք ոչ նկատելի ունեն տուրբ հայրեր երբ անխաղձ տնտեսի գոնե վերջին արարքը տեսնում էն համար տեսանկյանությամբ դաշտում՝ որպես փրկության միջոց։ Եվ եւ տե՛ր, ինչպե՛ս են մեկնիկները հանգնել այն մտքին, որ անխաղձությամբ գործող տնտեսի պարզեց ու այլ ինչ է, եթե ոչ որդորմածություն։

Հարուստություն էլ չի

Սկզբը՝ էջ 5

Անեղծ, հալո, գոյար ջարդոս
դարձուց խեղի,
Անեղծ, հալո, փոխեց կրկնորակ
անարդ գուրդի,
Անեղծ, հալո, փոխեց ուսիս մուգ
պղծմի,

Բայց քանի որ շանդուղ կտուց վը
պնդուց է ինձի,
Եւ պղծմով ալ պատրանքները ծուլեցի:

Մեծ ամոքեց ունեցող «Սրիքա՛ն» բանաստեղծության մեջ հեղինակը խոսում է եղեւթայն արժեքի հետ։ Նա անապատի անալությունն մեջ քոսած եղեւթը դարձնում է մարդկանց հետ խոսող, կոսանք իրազեկ գործիչ։

Կարելի է առանձնացնել երկուսի մասը՝ փորձերը, «Դուրալի համբուրդը», «Մտե՛րն են երկու», «Խաչե՛ք», «Օշակե՛ք», մի մաշտոցին ծովամեծ է ալ խոսում վերադարձող ընկալախոթությունները, որոնք, իրոք, արդիական են արվեստի գործեր են, ուր պարզաբովում են բարոյախոթական, կրոնապատկան, դասակարգական զանազան հետաքրքիր հայտեր, որոնք հեղինակի աշխարհայնությունն ընդհանուր ուղեւորներ են։ Այս երկու հատորակների մեջ անկողնի մեծ է իսկական «Դուրան քանաստեղծը, որը միաժամանակ պարունակ է այլեւնախկին հուշերով եւ ժողովրդի խոր ճանաչմով։ Նրա ճանաչատեղությունները փորձաքանապարհակ կրոնական եւ աշխարհիկ գրականության դասակարգողներն են բացակայել երբեք։

Արժեքավոր են է. Դուրալի թարգմանական գործերը։ Նա հսկայաշաղկապ աշխարհակն է կատարել, գրաբարից աշխարհաբար է փոխադրել հայ երաժիշտ եւ եղբայր, մասնատեղի, քանաստեղծ ու քաղաքական գործիչ, շնորհաշատ Ներսես Շնորհալու լավագույն բանաստեղծությունները՝ «Մեղադրո լուսա», «Վշխարի ամենախն», «Վիսոր անձան», «Լորդախոնդակ» եւ այլն։

ԵՐԻՇԵ ԴՈՒՐՅԱԼԻ ԵՎ ՆՐԱ «ՍՐԲԱԶԱՆ ՔՆԱՐԻ» ՄԱՍԻՆ

Նա ծանրակշիռ թարգմանություններ է կատարել Գրականական դասական 30 մեծածառն հեղինակներից՝ Գ. Չուլգուրի, Բուսալոյի, Լամարտիլի, Ալեքս Սանելից, Լեոնիդ Էրիկի, Գրաստառ Գրեքի, ժողե Մարիալից, Եվիլ Վերիանցի եւ ուրիշներին։

Քանաստեղծ, կրոնապարզական մեծ գործիչ, հոգեւորապ Եղիշ Ե. Դուրալը վախճանվել է 1930 թվականին եւ թաղվել Երուսաղեմ։ Նա Հայության վաղեմի զավաճումը, Հայկ են համարում նշել, որ Դուրալների երրորդ եղբայրն արքեպիսկոպոս Ներսիս Դուրալյան է (1879-1933), ով հոգեւոր պաշտոններ էր վարել 4. Դուրալն, Չվուրիայում եւ Մանչեստրում։

Հետոյ ԿՐՏԵՆՑԱՆԸ
Ավգոստի միջնակարգ դպրոցի
նաուցի

ԵՐԻՇԵ ԴՈՒՐՅԱԼ

ԽԵՐԸ

Ձե՛ն պաշտոնի թափն ունենա՛ս՝
Տե՛րն զուս մը թա՛ քեզի կրտալ,
Որպեսզի իր ուժը անխա
Սկանապեսն երկրի դու՛ս։
Հայտնություն մ'ալ քեզի կրտալ,
Որպեսզի իր կամքն արթուն
Հանդիպեսն երկրի վրա։
Ե՛ն թաղունքն մ'ըտու՛ն ալ իր հե՛տ՝
Ինքը քեզի շեշտ մը կրտալ,
Որպեսզի իր խուճը հավիտ
Արձագանցես երկրի վրա։

Եթե մղենք իր ամալի մեջ՝
հենց քեզի շեշտ մը կրտալ,
Որպեսզի իր կամքն անե՛ց
Փայլապատկան երկրի վրա։
Իսկ իր լույսին թե՛ Երթաս մոտ՝
Ինքը քեզի ջառ մը կրտալ,
Որպեսզի իր փառքն անարտ
Ապրապատկան երկրի վրա։
Դե՛ համբուրվես ինչու իր վերջին՝
Ինքը քեզի կյանք մը կրտալ,
Որպեսզի իր շունչն անկեն
Ոգեւորես երկրի վրա։

Ո՛ր այդ ուժը, այդ կամքն ու խոսք,
Այդ կայծն ու վրեժ, այդ փառքը սույլ,
Այդ շնորհն ու շունչ, այդ հույսն համայն
Քեզի տրված խաչն է միայն։
1905 թ.

ՎԻՃԱԿԸ

Երանի՛ր՝ այն աղանալապատկան
Որոնց հոգվոյն մաքրախորհրդ՝
Երկրի տեղն արքայությունն
Արժանի վարձն է ու դուրալ։
Երանի՛ր է որդրմանին,
Որ կեպիտիք որքն ու թալանա.
Որդրմունքն է իր քաճին՝
Իրը անխոթաւ շահախճար։
Երանի՛ր է նրանց հավիտ,
Որ սիրտ ունեն ունեն ու արդար,
Դուրտ տեսնես երանալու.
Իրենց պաշտաւ անալվածն ու հայր։
Երանի՛ր՝ նրանց, այր՝
Որ իրենցով խաղաղարար՝
Անեւի որդիք են Լևոնու՛ն,

Այն է իրենց կրկնաւ հարմար։
Երանի՛ր է հալածվողին
Կարողությունն տեղեկ համա.
Դուրի հարցիկ իսկ ուրին
Դուրի քարունքն երկնալամար
• Զե՛ր այն վրկան ինձի հայրաւ։

ՀՈՒՄԱՅԻ ՎԱՄԵՌՈՒՐԸ

Մտոր համբուրդ լուծեր
Սյուրից մը մեկ շոշաղը.
Որ իրենցով մը սիրույն
Կզընշեցնալ տալալի։

Մտոր համբուրդ լուծեր
Բույրի մը մեկալ քաճիկ.
Որ շուրթերուն գորրին
Հե՛տ էլ խառնել իր մտալի։
Մտոր համբուրդ լուծեր
Կանգի իր քիւրկն ու ծալի.
Որ սրբութեւ տողալուծն
Հե՛տ էլ թնդն իր դաճի։
Մտոր համբուրդ լուծեր
Շոքի մը քորը շաղաղի.
Որ թեւերուն մը թալի։
Հայտնութեւ տալալի։
Ո՛վ պիտի չհանդուրձ
Մտերկութեւ կեպալի...
Լույսին ընդեմն զերկելով
Սյուրից խեղդն ու խալի.
Մշտադիշեր խաղալալի։

ՀԱՏԱՐԱԿՎԵԼ Է
Մալր Աթուր Մր Էջմիածնում (2011 թ.)

«ԱՐԱՐԱՏ»-Ի ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆԸ. ԳԻՐՔ Թ.

ԵՐԿԱՆԴ ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍՅԱՆ ՀՈԴԿԱԾՆԵՐ

ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ
ՎԶԻՈՐ

«Եւ նորա աղաղակէին ամենայն
բազմութեամբն
եւ առին. բաժն զդա եւ արձակեալ՝
մեզ քակարաբբա.
որ էր վասն խոռովութեան իրիք եղելոյ
ի քաղաքին
եւ սպանութեան մտեալ ի բանս»:
Դուկ. ԻԳ 18-19

Հնչարարությունն ու իրավունքը քսիտ-
ելի կայիսիսա բահսայսպատի ողոր, եւ
գործն զպո Վստո ին կարող ձեզ լսել,
ն զտեսնեա գրողի վերաբերման ու մեղ
եկեղեցի կղզու ու կառնի ինկնասկան խնդիր-
կողմ լսելի: Եթէ այս Յիսուս լսող, այս
մասնակն լսան կկրն իմ բոլոր տեսնելի ու
զտեսնարարութեան վերջը: Եւ այս ապա-
մակը պտեղ ե խնդիրը գործակալի կե-
րպն կղզի: Եւ ապիտ մեղի, որպէս զի ան-
կողմ ժողովրդիկ զկնասկա: Եւ երբ մո-
ղորդի այս ազատարարը այսպէս խոսեց,
Հնչարարութեան ու իրավունքը զնախիկ
Պիտարոս ուն տեսնելի, թէ ան ինչ կմեղ
կտեղ: Եւ ապա ինչ եւ Հնչարարութեան
եւ ձեռնաքն եւ այս արարչի արկունք: Եւ
ճա, այնուամենայնիւ, Պիտարոս եւ ի
խնայնեա խոսի խաշուել, որովհետեւ Լա եւ
իմ կարողան անկապործակալեա:

Որդ պապականության Է կամենում, թե ո՞վ էր և աշխարհիկ իշխանության շատ անվճար վեճի են տալիս խիստ սովորական և քաղաքական տեսակետներով առանցողորդ՝ արարիլիս ըրտ օրինակ ըբտ միայն Կաթողիգանի և Պրիշատիկի: Ցանձախ գրուիկ Է Կաթողիգանաց ինում, Ե այլ պարունակող իրարի արմատիկ են դիմում, հարցնում են մարտիկ, նեմանմանություն կարիիդ: Յույն ինքն պնտեղ իլ արողը զգալուն և տնեկ էնիմունություն ու արարողություն համար: Մեհախընդ կարող են սխալուել, ամում են իրարիկ արարիկի դեպքերում, բայց մասնաճյուղ են ըրտ ձգուունիկ են գիտակի և ղեկող ճանապարհի: Բազմություն համար դրողներով ապա ամում են ժողովրդի ծայրը կատուծիլ ալյակ Ե, «Ձայն բազմաց իմա Սատուծիլ»:

Այս մի տեսէ՛ք Երուսաղէմի բազմութիւնը. նա փոփոխական է, ինչպէս մարտանսի եղանակը: Կիրակէ օրը նոցա թռչկոտով էին Գալիլիացի մարգարէի շուրջը,

Գործերը ժողովել են կարողաւու, վերադառնելի են փութ ճանապարհով վրա, ուսանաւ» են կանուոն ու արքաւ են Մեփայի գայտաւաթ: Վնուոնեւել մի երուր ու բազումիւնը չէլ երուրու: Յիւուը մաղեթ տաւարը՝ խարազաւը ձողեթի, ու եթաթաթեթի վալ՝ կարաղա փարթեթեթեթի ու դարթեթի զիթի: Ան իսուեթ երաւաղեթ կորոնճաւան ճաթի ու առիւսաւս յաւլ յալաւա դաւո ու սուր ինէր կրա իսուեթը՝ խաթեթաթեթան, սուրթեթի ու կեթաւորթեթի ուն կիւ իւրի իւր: որ շաւն անորոր իռիթեթի հաւաթ սաւաթեթի դարձաւ: Ան Մեթ միւթ խեթեթ գաւաթի կեթ ում մալալեթ մեթեթի, որ մի արդիւթի մարդու ութաւան են կալեթ, ու հալի մի քաթի ու սկաւալ՝ բազումթեթի արդեթ Արաւն հալաւալ չէ: Ուրթաթ որ մաղթը խուճաթը քուաւ ու: «Կորի Նազուկեթի»:

Չի կարելի ասել, թե պատ ամրոնից կազմուած էր առուակնապաւ կամ մարդկանցից. նոցա ճառնալուծելի գործադրութեան ու բաւոնութեան էին՝ դերձակ, բրդու, կտաւ գործող, աւետարակական ու աղքատ: Բոլորն էլ փափուկ մոմի նման. զալիւ Ե քանիւ աւրելոցից, նրանց հաւը շարժուծ ու դեպի աւրեւմուտն եւ ընդհակառակը: Կյսոր փուլն եւ քահաւայտապաւնութեան ու դպիրները, եւ նրանց փշիւր համեմատ գոյուծ ու մասսան. «Խաչէ՛, Խաչէ՛»:

Կայսրիկի մեծամտությամբ նման է պե-
տկանության ծովի, որ իր զոհն է պահպանում:
Մեկը պիտի ընկնի, իսկ մյուսը դառնալ օ-
րոպայի հեղուկ: Կեցե՛նք ժողովք է ընդունել ա-
զալադ արձակուրդ էնդեգիտիական խնայա-
րանք: Ռե՛ն: Կրա՛ն լեռների արիւնքն ու
բայ՛ն այժմ մոռացա՛նք է՛ման ինչ, այժմ բո-
լոր էն ինդոլոր էն ինչ: Կրա՛ն լեռների արիւնքն ու
բայ՛ն շատ ինչ ժամանակ առաջ վախենում
էին ինչպէս դիտարկ գալիք: Կեցե՛՛ք՝ Եւրոպա-
բանք, կորի՛՛ք՝ Եւրոպա, Կեցե՛՛ք՝ արդարապե-
սե՛, մեռե՛՛ր՝ Փոփիք: Կորի՛՛ք՝ պարկաշուք, ի՛նչ է՛
անմեռ: Կորի՛՛ք՝ արիւնքն ու մարդը, կորի՛՛ք՝
հաշտարանք: Սիս՛՝ այժմ Ուրբաթ օրուպ
բազմութիւնը:

իրաւունք չունի՝ առաքելով՝ ոչ մի տար-
բերութիւն չկայ, բոլորն էլ մեղաւորներ են:
Թե՛ այսօր անելի լաւ կ'իյնէր: Եթէ Յիսու-
սը զար, ինչպէ՛ս կընդունէին նրան հոգեւոր
ատենաները, իրաւաբաններն ու դատաւոր-
աները, կուսակցութիւններն ու բազմութիւնը:
Ինչպէ՛ս իմոյնովսիկիս մենք նրան՝ Զօրին:

«ԱՐԱՐԱՏ»- Ի ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԵՐՎԱՆԻ ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍՅԱՆ

ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ

Ս. ԷԶՄԻԱՇԻՆ- 2011

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ
(փոխառուքիւն Նաումանից)

Ծերութեան հասակում մարդիկ ճշմարտութեան մասին ուրիշ տեսակ են մտաւորում, քան երիտասարդ ժամանակ: Հազիւ պատահիլի մեկը, որ ծերութեան հասակում իրեն իրելանքի ու աշխարհայայացքի ունենալ, ինչ որ պատահելու էր երիտասարդ հասակում: Մարդը ծիծաղում է լաճայի իր սեղանի վերայ եւ հարցում ինչն իրան. «Ի՜նչ է ճշմարտութիւնը»: Ծճմարիտ, ի՜նչ է այն: Զոր-դասէտութիւն է, ուղղութիւն, ի՜նչ է այն: Այնպիսի բան է, որ միշտ փութում են եւ չեն գտնում, թէ մի երանք է այն:

Փիլիսոփայության լաբորտորի են փնտհանել։ Այն էլ չէր հաստատվում և, թե իր հախորդը ճշմարտությունը չէր գտել։ Այն ջնջում և նորիստանք իր հախորդի պատերելը, որ այնքան շաբեղեղող գոյնիւան էր այնտեղ եւ նորը փայտելու իրեն և Նկարում, քայքայելու նորը Նկարելու ժամանակ, խեղճիկ տարանքներով վայրէջք տալուս երիտասարդները ծիծաղում են այդ ճշմարտութեան վերայ եւ ախտաւում են այն ծեղացան վարպետի հորինելի ցուրք։ Յոգնաւ եւ քարոզեաւ տուն և գնում էր, պարկում էր իր սենեակում եւ մեռնում։ Այն երկար մտաւել էր եւ շատ բան գտել, քայքայ տարգուկ ճշմարտութիւն, որ հակառակորդների շաբեղանքների կողմից ծաղաքաւում է աղոյն։

Եկեղեցիները հետևում են միմեկին, երբանային ժամերն ապրում են, թե ինչն է ճշմարիտ: Արեւելահայ զորհուրդները, Բաղդադի եւ տեսողականները, Արեւելի ուղղափառ վանականները, Հոփլի պապը, լուսնականները, տիեզերական ժողովները, ամենքն էլ բարոյական են առանձին-առանձին, թէ կոչվում են կա, ով տարբեր է ուսուցանում, բան իրեն: Եղբայրացիները, քանի որ իրենց հարկում են, որոնցով լցված է կոնգրեսը, իրենց հարկում են, որոնցով լցված է կոնգրեսը:

գլուխն ու սիրտը, եւ որովհետեւ այդ մտեց-
րը թանկ են նրանց համար, կարծում են, թէ
միակ մտեցրեն են, որ կարող են գոյութիւն
ունենալ: Բայց եկեղեցւոյ պատմութիւնը ա-
մեն մէկին իւր տեղն ու արժէքն է տալիս: Ի-
րաքանչիւրը նրանցից ուներ ճշմարտու-
թանքն իւր մասը, բայց այդ ճշմարտութիւնը
չէր ամբողջովին:

Վարդապետական-դասական նախադասյիկները չեն ճանաչում որևէ այլ էություն, ոչ միայն, որ երկայնի էին հին եկեղեցիների ցածրահարկային մասերը, այլև, որ իրենց հարկադրվածության ձևապատկերները փոփոխվել են, բայց այդ փոփոխված եկեղեցիները կալ մի մայրույն են, ճանաչողությունը էկեղեցին ճանաչողություն է, նա չի սխալվում, ինչ տասնամյակ, նա լուսավորված է Մ. Գրգուրի էկեղեցին ճանաչող է ուղիղ ճանաչալարի ապահովություն է արարողը էկեղեցին չի փոխվում: Յանախ այլ միայն քայլերով անվանել էր եկեղեցի ճանաչողություն էր անվանում, որ հասարակությունը գոյություն էր այսպես, ուր էկեղեցին ճանաչողություն է, բայց էր անվանել հասարակ էր որովհետև որոշել էր այլ էկեղեցին, որն այդքան չեն նշանակություն ունի, նա արդոջ Յովուրմու էր Լեւոն Ժ-ի, Մ. Մելքիսեդեկ Զ-ի, հակադրություն ժամանակ: Ո՛ր, էկեղեցին էր ի մարդկային գիտել են է անցաւորութեն ու փոփոխակալություն ենթալ: Ով ճանաչողություն է կամենում որովհետ, անդ էր մանկ լիմիչէ քրիստոս գտել ակունքները: Իսկել Յիսուս Երբրազուի:

Յիսուս ասում է. «ես եմ ճշմարտությունը, այլ յոսացի մեծ էմ խորհուրդը կայ: Ես իմ ճեղքողն, խորտակողն, բազմամաս անվանադրոփն եմ, ինչպես մեք, միսս մտրդողն, ևս իր մեջ մի է պայծառ, ոչ իրենտե: Ես մի է ևս արձաքան Ստոնեմ հետ: Ես գնում է իր ճանապարհով ասանց երկրորդական գանկերակողիդ, ասանց եմ անվանադրեալ: Ես իմ աննկողնութիւնը յստակ է. իսկ ինչ խախ էլեալ ևս ինչ գանակալուն իր անեղեքն, ևս ճշմարիտ է միկեւ խորը, ճշմարիտ միկեւ ի ինչ: Ոչինչ արուեստական է ևս երաւ մեք ընդօրինակուում, ճարտարամտութեամբ ծրագրուած: Եւ մեք է բոլորից իր ազատութեան: Ես պաշտեմ երկնից բազմակնկութիւն ունի եւ ազատագործ լոյս պատկառութիւն: Ես հին տորեթից էմ, որոնք տախկոտականակ խորն եւ կրուն է մեծ ուսն զգե՛ր ունի ինեց ձեռքի, ևս ուսումնական է, այլ Ստոնեց զի՛նա՛մ անմիջական յալիւտեանականութիւնը, անակց իր տպաւորութեամբ, բոլոր ժամանակների Փիղիքը, իրօքնին առանցքողը, յալիւտեանակ առաքիտական աստուածայնութիւնը մարմնացուց: Մեր տրտըր երաւ հետ եւ կարաւ, եւ եթէ ժամանակի բոլոր փոփոխական ճշմարտութիւնները չգալ ղաւեռական եւ, անյուն չէմ կրաւ եւ ասում. «Դու ես ճշմարտութիւնը»:

£2 112-115

ՍԿԻՂՔՔ՝ Էջ 5

Խոսեց ընդհանրական և առանձնական աղոթքներից յուրաքանչյուրի նշանակության և կարեւորության մասին:

- Աղոթքի այս երկու տեսակներն էլ մեր կյանքում պետք է դրսևորվեն: Մարդը չի

ԱՐԹՈՒՆԻ ԴԵՐՆ ՈՒ
ՆԱԿԱԿԱՌՈՅՈՒՆԸ

կարող առանցքային միայն ընդհանրականացրելով, որովհետև հաճախ պետք է իրենց բնիկ անկեղծ խոսքերով էլ դիմի Սաւորեոյ՝ ախտահարյալ աղքատներին ժամական, չէ՞ որ եթէ սիրով ու Սաւորեոյ, ուղեմի ղրկայից հոգեւոր ունեն, Լոյս հետ անկեղծ ղրկայի կարող կ'է։ Ընդհանրականացրելով կարողութիւն էր Լոյսով, որ այլ կատարած էր եւնեղծով (ժամեղծութեան, պատարագ), եւ ո՞րն մասնակցութիւն է ոչ համակարգով 20 տարեդէ մարդիկ, չէ՞ որ եւնեղծութիւն պարտեռն կառուց չէ. այն համակարգակցելի արձողութեանն է։ Ամէն ապահով է եւնեղծով եւ եւնեղծեռն ինն գլխաւ Մարտակ է եւ դաիլ փոխութեան, քանի որ Մարտակով շփուելով մտակն անէի փոքր էր. ոչացում շփուելով մտակն անէի փոքր էր։ Մտակ կարողութեան արդոյցի եւնեղծութիւն ընդհանրականացրելով էր պատեղութեան, որովհետեւ մեծ փոխութեան ուղիով էր. մտակ ընդուն փոխութեան, եւ այդ ճանապարհով մեզ առանցողորում է ընդհանրականացրելով։

- Մարդը պե՞տք է ունենա աղոթքի որոշակի ժամեղ օրվա ընթացքում:

3- Յուրաքանչյուր մարդ ինքն է որոշում իր աղոթքի ժամերը, սակայն պետք է կատարահամպ մեծ մտնել, քանի որ երբեմն չի տալացվում նույն ժամին աղոթել: Հասարակ համար դա ողբերգություն է, հուսահատության առիթ, որը ճիշտ է: Մարդը կարող է աշխատել և էլ իր մոլուցմ աղոթք բարձրացնել ար Աստված:

Աղբթելու առաջին պայմանն անկեղծությունն է: Երրորդական պետք է գտնել իր սերտությամբ աղբթելուն կիրճ՝ առաքիտական քննելով առաջ, ճաշից առաջ և: Իհրո: Այսօր երրորդականի շրջանում շատ կիրառական է «Գրականի աղբթալիքը» կոչված փոքրիկ գրքուկը, որում կան ամենօրյա կիրառական շատ աղբթելու՝ տարբեր իրա-վանքների համար:

- Եկեղեցական հայրերն ասում են, որ
պարզորոշ մատուցելու հղի են մեռած Է: Մի՞թե

այդքան վտանգավոր է աղոթքից կտրվելը:

- Իհարկե վտանգավոր է, քանի որ աղոթքը հոգու սնունդն ու կեցակյուրն է, չէ՛ որ մարդը հոգի է եւ մարմին: Եթե մենք խնամք ենք տաւում մեր մարմինների համար՝ ջանք չխնայելով, որքան առավել պետք է գորացնենք մեր հոգին, իսկ հոգին սնելու միակ միջոցն աղոթքն է:

- Տերն արդրթի մասին իր ուսուցումներում պատգամում է, որ եթե մարդ ինչ որ մեկի հանդեպ քնն ունի իր սրտում, նախ գնա հաշտվի նրա հետ, այնուհետև անենք սրտով արդրթի Մատնուն: Այդքան կարեւոր է, որ ներողություն խնայի, անհիշապարտության ոգի ունենալի արդրթեխ:

– երբ մարդու միտքը, հոգին խաղկված է տարբեր պատճառներով, ներգրգռվել է կամ նրկն է ներգրգռվել ինչ-որ մեկից, երբ խիղճն հախկնդ էլ մեղքի պատճառառով, չի կարող խլաթեթ աղոթել. նրա աղոթքը ձեռակամ է դառնում, ուստի, այո՛, չառ կարելու է ներողամտությանն էլ անհիշյալությունայն ուր ունեցան Սատու առջե աղոթքի կազմե- խի: Միշտ ինչեւե, որ աղոթեալն առե երկ- քի ու երկրի Արարիչ Սատու առջե եւք կազմեալ, ուստի հաւո լիւնեք Սատուն լիւ ալսեալն ու սրտաբան աղոթքեւեղով:

